

ŠTRUKTÚRA EKONOMIKY POTREBUJE TRVALÚ ZMENU

Slovensko tak ako aj ostatné krajiny eurozóny, či Európskej únie zápasí s nestabilnou ekonomickou situáciou. Náš problém je znásobený tým, že sme až nadmieru závislí na vonkajšom ekonomickom prostredí. Proexportná orientácia, štruktúra ekonomiky a nedostatočná domáca spotreba nedokážu efektívne vzdorovať problémom zvonka. Politika fiškálnej konsolidácie je nevyhnutná, avšak nemôže byť len jediným strategickým nástrojom na nastolenie makroekonomickej stability. Šetrenie, režírované štátom, je namieste, avšak treba myslieť na to, ako vytvárať podmienky pre ekonomický rast. Len ten totiž dokáže produkovať verejné príjmy, ktorými možno riešiť distribučnú politiku štátu.

Tým významným prvkom, ktorý môže pozitívne vplývať na zmenu štruktúry ekonomiky, sú odvetvia s vyššou pridanou hodnotou. Dnes už u nás hádam každý vie, že prílev zahraničných investorov s priemyselnou produkciou nie je o udržateľnosti ekonomického rastu, a tým ani o udržateľnosti verejných financií. Výskum, veda a inovácie sú liekom, ktorý môže prispieť k lepšej kondícii slovenskej ekonomiky. Spolu s kvalitným podnikateľským prostredím a makroekonomickou stabilitou sú tými najlepšimi investičnými stimulmi pre investorov, a to bez ohľadu na to, či sú domáci alebo pochádzajú zo zahraničia. Slovensko má veľké rezervy vo vytváraní priaznivých podmienok pre odvetvia znalostnej spoločnosti. Je pravdou, že máme mnoho vládnych stratégií a koncepcií, avšak výsledky v praxi sú veľmi slabé.

František Palko
riaditeľ Inštitútu hospodárskej politiky

Slovensko potrebuje rozvojové impulzy

„SLOVENSKO DO PRVEJ LIGY“ JE NÁZOV AKČNÉHO PLÁNU MINERVA 2.0, KTORÝ PRIJALA VLÁDA SR V AUGUSTE TOHTO ROKU. SVOJIM OBSAHOM NADVÄZUJE NA PÔVODNÝ AKČNÝ PLÁN MINERVA A ZAUJÍMA SVOJE VEDÚCE MIESTO MEDZI OPATRENAMI, KTORÉ BOLI PRIJATÉ VLÁDOU SR ZA ÚČELOM ZVÝŠENIA KVALITY ŽIVOTA NA SLOVENSKU.

Z čoho sme vychádzali?

Pre zrýchlenie rozvoja Slovenska a rast konkurencieschopnosti bol v polovici roka 2005 prijatý akčný plán Minerva, ktorý presne definoval štyri hlavné oblasti, na ktoré sa malo Slovensko zamerať, aby dosiahlo požadované ciele. Akčný plán Minerva prezentoval ekonomickú stratégiu Slovenska

do roku 2010 a mal byť prostredníctvom neho dosiahnutý status Slovenska, ako znalostnej ekonomiky a v neposlednom rade znalostnej spoločnosti. Konkrétne v rámci jednotlivých opatrení išlo o oblasti vzdelávanie, zamestnanosť, vedu a výskum, informatizáciu spoločnosti a podnikateľské prostredie.

Po analýze výsledkov jednotlivých

Pokračovanie na str. 2 a 3

Inovácie a konkurencieschopnosť

SLOVENSKO JE V EURÓPE TYPICKOU MALOU A OTVORENOU EKONOMIKOU, KTORÁ ŽIVOTNE ZÁVISÍ NA EXPORTOCH TOVAROV A SLUŽIEB. KOMBINOVANÁ HODNOTA DOVOZOV A VÝVOZOV TOVAROV A SLUŽIEB DOSAHUJE HODNOTU 167% NÁŠHO HRUBÉHO DOMÁCEHO PRODUKTU. OTVORENOSŤ NIE JE VOĽBOU ALE OSUDOM. MALÉ KRAJINY SA MUSIA ŠPECIALIZOVAŤ NA MASOVÚ PRODUKCIU OBMEDZENÉHO SORTIMENTU VÝROBKOV A SLUŽIEB. V NAŠOM PRÍPADE SÚ TO VÝROBA A MONTÁŽ SÚČIASTOK PRE AUTOMOBILOVÝ A ELEKTRONICKÝ PRIEMYSSEL.

Pokračovanie na str. 4, 5 a 7

Slovensko potrebuje rozvojové impulzy

Dokončenie zo str. 1

oblastí, na ktoré bol akčný plán Minerva smerovaný, je možné hodnotiť, že ich vývoj bol výrazne ovplyvnený pôsobením neočakávaných vplyvov globálnej finančnej a hospodárskej krízy, ktorej hlavné dôsledky ekonomika Slovenska pocítila v rokoch 2008 a 2009.

Ciele stanovené Minerva v oblasti informačnej spoločnosti dosiahli časť z plánovaných výsledkov. Výrazne vzrástol počet domácností s pripojením na internet, ako aj rozsah eGovernmentu a modernizácia škôl. Uvedené ciele neboli dosiahnuté na 100%, a to i vďaka nízkemu čerpaniu prostriedkov zo štrukturálnych fondov na to určených. Operačný program Informatizácia spoločnosti mal k septembru 2011 ani nie 7% čerpanie. Tento OP sa už dlhodobo stretáva s problémami a preto by bolo potrebné do budúcnosti jeho lepšie nastavenie. Pri projekte eGovernmentu by bolo potrebné do budúcnosti lepšie využitie elektronických zdrojov, vzájomné prepojenie jednotlivých inštitúcií, sprehľadnenie stránok a pravidelné aktualizovanie obsahov.

Akčný plán Minerva pre oblasť vedy a výskumu nebol veľmi úspešný. Nízke výdavky na vedu a výskum, slabá podpora vedcov, nízka technická a technologická vybavenosť bránili

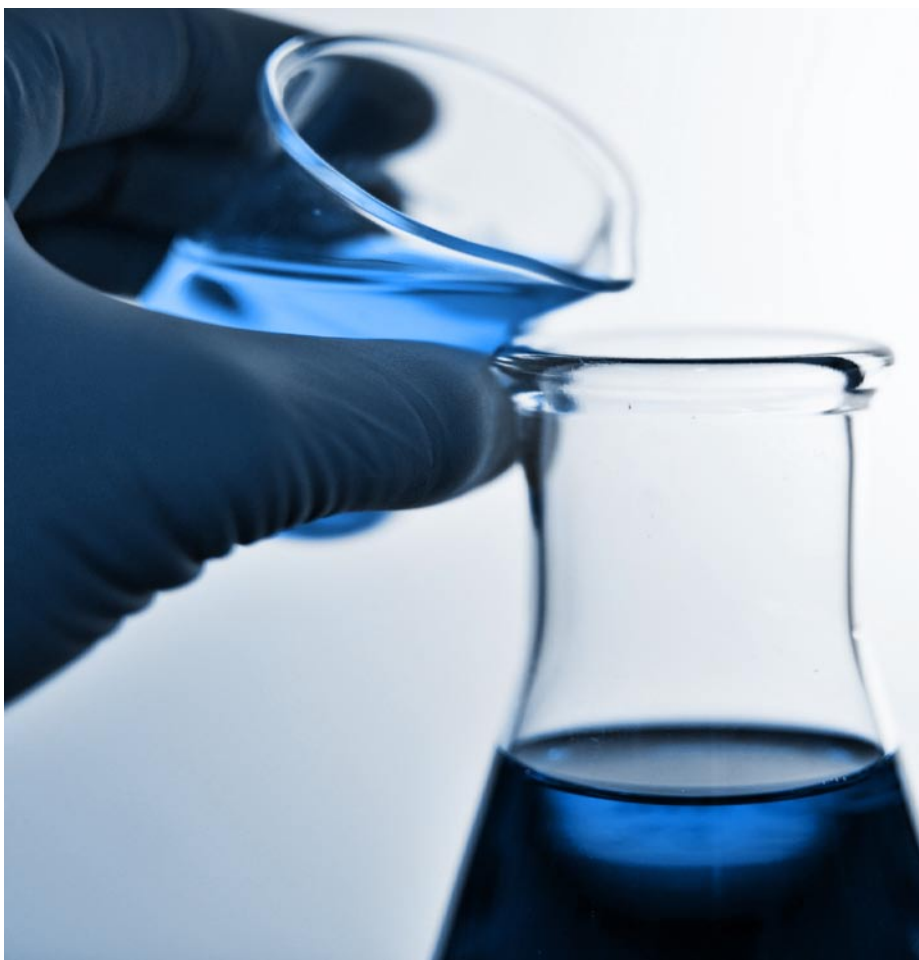

rozvoju Slovenska v tejto oblasti. Nízke čerpanie prostriedkov zo štrukturálnych fondov vo výške iba 16,5% k septembru 2011, vďaka ktorým mohli byť ciele podpory mladých vedcov, výskumu prepojeného s podnikateľskou sférou a podpora podnikateľských aktivít zameraných na vedu a výskum dosiahnuté, iba pod-

trhuje neblahý stav a neúspešnosť tohto cieľa. Nízky rozvoj oblasti vedy a výskumu potvrdzuje aj pozícia Slovenska na chvoste členských krajín V4 v oblasti výdavkov na vedu a výskum. Slovensko by malo využiť potenciál vedcov a výskumníkov, ktorí často krát majú záujem bádať, no chýba im finančná podpora.

V oblasti investícií do ľudí a vzdelávania nemal akčný plán Minerva veľké úspechy. Vysoká kvalita školstva, spolupráca vysokých škôl so zamestnávateľmi, odbornosť výučby, prepojenie učiva s praxou, moderné učebné pomôcky – to sú oblasti, v ktorých výsledkoch Minerva zaostáva a ktorým by bolo potrebné venovať väčšiu pozornosť. Na druhej strane treba kladne zhodnotiť vytvorenie programov pre podporu mobility mladých vedcov a študentov, ako sú Národný štipendijný program na podporu mobility študentov, doktorandov a pedagogicko-vedeckých pracovníkov a Štipendium M. R. Štefánika, prostredníctvom ktorých by malo byť umožnené podporiť mladé talenty. Čo sa prostriedkov na zlepšenie kvality školstva týka, vidíme rovnako nedostatky aj v čerpaní zo štrukturálnych fondov, nakoľko k septembru 2011 bolo v OP Vzdelávanie vyčerpaných iba niečo cez 11% finančných zdrojov.

Oblasť Podnikateľské prostredie akčného plánu Minerva pôsobí rozporuplným dojmom. Pôvodne plánované nižšie daňové a odvodové zaťaženie pre všetkých podnikateľov, vysoká vymožiteľnosť práva a lepšia spolupráca s verejným sektorom sa nestretli s úspechom. Globálna finančná a hospodárska kríza prispeli k spomaleniu hospodárstva, zvýšeniu nákladov podnikateľov a vyšším verejným výdavkom, ktoré spôsobili aj vyššie hodnoty rozpočtového deficitu. Tieto okolnosti boli dôvodom plánovania daňovo-odvodovej reformy, zmeny v zákonníku práce ako aj prijatia 20% spotrebitelskej dani. Neustále zmeny v zákonoch

a rozporov vládných činiteľov spôsobili nižšiu istotu podnikateľského prostredia. V medzinárodných hodnoteniach zaostáva Slovensko aj v premennej vymožitelnosti práva – súdne príehady a legislatívne chyby iba prispievajú k nedôveryhodnému podnikateľskému prostrediu na Slovensku. Medzi významné problémy treba započítať aj vysokú byrokraciu a zložitosť systému verejných inštitúcií.

► Slovensko v roku 2020 v prvej lige?

Akčný plán Minerva 2.0 predstavuje nástupcu vládnej stratégie Minerva, ktorej platnosť bola zamýšľaná do roku 2010. Vo svojej podstate nadväzuje na pôvodný plán, no zároveň sa sústreďuje na budúce smerovanie vývoja Slovenska v prostredí Európskej únie. Minerva 2.0 sleduje svojou podstatou aj obsah európskeho dokumentu Europe 2020, ktorý predstavuje stratégiu rozvoja ekonomiky, rastu globálneho hospodárstva a konkurencieschopnosti európskeho spoločenstva v čase nových globálnych kríz a výziev. Zároveň prezentuje obsahový súvis s Národnou stratégiou 2011 – 2014.

Prostredníctvom stratégie Minerva 2.0 by malo byť umožnené komplexnému rastu vedomostnej ekonomiky dosiahnutého pomocou vzájomného pôsobenia jednotlivých sektorov vzdelávania, podnikania a v neposlednej rade vedy a výskumu. Nakoľko je funkčná vedomostná ekonomika hlavnou premennou potrebnou pre dlhodobý nárast konkurencieschopnosti slovenského hospodárstva a životnej úrovne na Slovensku, je obsahom Minerva 2.0 hneď niekoľko cieľových oblastí s obsahom problémov ako sú:

- Vzdelávanie – nízka kvalita vzdelávacieho procesu, nedostatok kvalitných zamestnancov, chýba prepojenosť s praxou,
- Výskum a vývoj – nedostatočné financovanie, slabý prenos poznatkov do praxe,
- Podpora podnikania – slabé zapojenie nadnárodných firiem, technologicky slabé domáce firmy,
- Systémové opatrenia – administratívna záťaž, slabá medzinárodná spolupráca, nevyužívanie finančných prostriedkov.

Podmienkou pre vzájomné prepojenie jednotlivých oblastí je hlavne vytvorenie prostredia, v ktorom zodpovedné orgány budú navzájom spolupracovať a svojimi aktivitami nebudú pôsobiť protichodne.

Financovanie akčného plánu Minerva 2.0 by malo byť zložené z kombinácie štátnych finančných zdrojov a štrukturálnych fondov Európskej únie. Samotné štrukturálne fondy sú smerované hlavne na štrukturálne zmeny a infraštruktúru, pričom treba brať v úvahu nedostatky ich čerpania v súčasnom programovom období. Nakoľko celková vyčerpaná suma predstavuje k septembru 2011 iba niečo málo cez 20%, je veľmi pravdepodobné, že Slovensko nestihne vyčerpať všetky poskytnuté finančné prostriedky. Negatívnym faktom súčasnosti, ktorý vý-

znamným podielom spomali čerpanie finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov, je aj pád vlády, s ním spojené predčasné voľby v marci 2012, následné budovanie novej vlády, personálne zmeny vedúcich pracovníkov jednotlivých operačných programov a tým celkové spomalenie čerpania. Rizikom pre finančné plnenie akčného plánu Minerva 2.0 je pridelenie menšieho objemu finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov, vzhľadom na neschopnosť a nepripravenosť Slovenska vyčerpať celkovú súčasnú finančnú čiastku. Preto je potrebné prehodnotiť finančné zabezpečenie akčného plánu Minerva 2.0 v súlade s plánom využitia štrukturálnych fondov z Európskej únie v nasledovnom programovacom období na roky 2014 až 2020.

Vyššie výdavky na vedy a výskum by mali počítať aj s možnosťou návratnosti investovaných finančných prostriedkov vo forme úspechov jednotlivých vedeckých projektov a vyššom

podiele patentov, ktoré by umožnili spoluprácu so silnými podnikmi, ako aj vlastné financovanie za menšej dotácie štátu.

Pre naplnenie cieľov akčného plánu Minerva 2.0 – Slovensko do prvej ligy je v konečnom dôsledku dôležité, venovať sa problémom, ktoré neumožnili plnú realizáciu všetkých oblastí jej predchodcu Minerva, ako aj poskytnutie kvalitného a technicky vysoko vyspelého prostredia, ktoré by bolo schopné prilákať zahraničných odborníkov a vedcov. Dôležitým aspektom napredovania a rastu ekonomiky, na ktorý nesmieme zabúdať, sú inovácie, a preto veda, výskum, vzdelanie, inovatívne prístupy, prilákanie motivovaných pracovníkov, vzrast povedomia a popularity u verejnosti v týchto oblastiach hospodárstva, sú kľúčom k nárastu vedomostnej ekonomiky a posunu Slovenska do prvej ligy.

Igor Kiss

analytik sekcie pre kohéznú politiku

Inovácie a konkurencieschopnosť

Dokončenie zo str. 1

› Ako na tom sme

Malé krajiny môžu konkurovať iným malým krajinám rôznym spôsobom. Niektoré sa profilujú ako daňové raje a práčky obskúrnych peňažných transakcií (Luxembursko, Cyprus). Iným príroda a história nadelili teplé more a pamiatky (Portugalsko a Grécko). Škandinávcí, Holanďania a Belgičania investovali do vzdelania a moderných technológií a zarábajú na vývoze elektroniky, strojov a úžitkového dizajnu. Krajiny, čo nič z toho nemajú, musia konkurovať nízkymi cenami vstupov, najmä práce. Posledne dostupné údaje Eurostatu za rok 2009 hovoria, že priemerná hodinová produktivita práce na jedného pracovníka činila u nás 69,3% priemeru starých členských krajín EÚ. V Holandsku to bolo 117%, v Belgicku 118%, ale trebárs v Portugalsku 46,7% a Maďarsku len 53,5%. Existuje pomerne úzky vzťah medzi produktivitou práce a stupňom inovatívnosti krajiny. V rebríčku inovatívnosti podľa tzv. Sumárneho inovačného indexu (SII) zaujíma v poradí 32 európskych krajín nelichotivé 24. miesto (Graf 1). Znepokojujúci je aj trend vo vývoji výdavkov na výskum a vývoj (Graf 2) a podnikové inovácie (Graf 3). Nízky stupeň inovatívnosti sa odráža aj na štruktúre vývozov a zamestnanosti (Grafy 4 a 5). Vyspelé ekonomiky vyvážajú predovšetkým technologicky pokrokové tovary (lieky, špičková elektronika) a poznatkovú intenzívne služby (softvér, výskum a vývoj, finančné služby). Podiel týchto položiek v HDP je priamo úmerný sile vedecko-výskumnej základne.

› Prečo zaostávame?

Technologické zaostávanie Slovenska má svoje objektívne i subjektívne príčiny. Ešte v roku 1989 vydávalo Slovensko na vedu a výskum 3,9% svojho HDP. Bola to špičková hodnota, porovnateľná s fínskou a švédskou. V roku 2009 to bolo len 0,47% HDP, čo je jedna z najnižších hodnôt v EÚ. Slovenský výskum najviac postihol rozpad veľkých výrobo-hospodárskych jednotiek a útlm zbrojného priemyslu. Nízke výdavky na vedu a výskum generujú veľmi malý komerčný potenciál systému vedy a výskumu. Poznatkovo-intenzívne exporty tvorili v SR len 23,0% celkových exportov (EÚ27 = 48,8%, Česko = 33,0%). SR evidovala 6,1 EPO patentov na 1 mil. obyvateľov (EÚ27 = 114,9 Česko = 10,8).

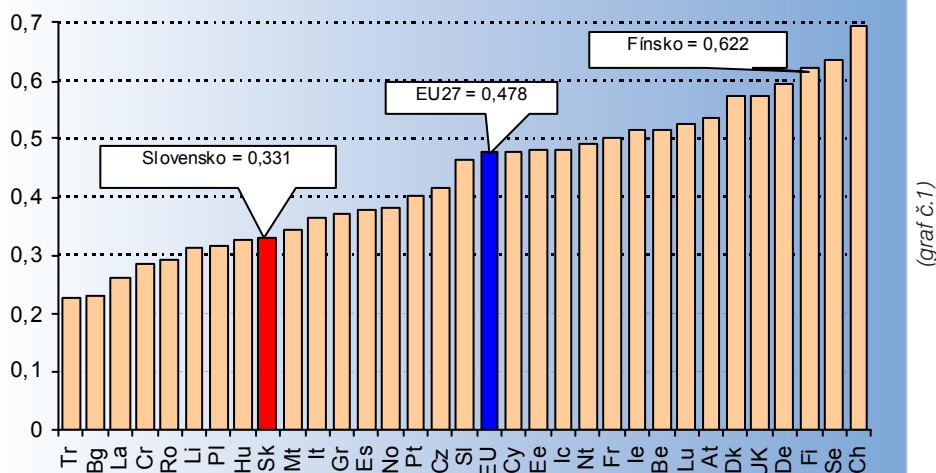
Rozvoj inovácií a výskumu a vývoja na Slovensku má dve veľké, objektívne existujúce bariéry. Jednou je organizačná štruktúra ekonomiky, druhou spôsob konkurencie, založený na nízkych nákladoch vstupov, najmä práce. V roku 1989 slovenská ekonomika pozostávala z cca 100 výrobo-hospodárskych jedno-

tiel, ktoré mali v priemere 3000 zamestnancov. Niektoré (napr. ZTS Martin) mali však až 80 000 zamestnancov. Organizačná štruktúra s prevládajúcimi veľkými podnikmi vytvorila priaznivú základňu pre fungovanie rozsiahleho systému aplikovaného výskumu.

V súčasnosti vyzerá organizačná štruktúra slo-

venskej ekonomiky zásadne odlišná a vytvára tzv. duálnu ekonomiku. Jej jadro tvorí cca 20 pobočiek mnohonárodných spoločností (MNS), ktoré disponujú špičkovými technológiami a aplikujú pokročilé metódy manažmentu a marketingu. MNS tvoria podstatnú časť slovenskej výroby a exportov. Druhý sektor

Sumárny inovačný index (SII) v roku 2009

Zdroj: Vlastné spracovanie, autor článku

Kto je Vladimír Baláž...

Narodil sa v roku 1961 v Považskej Bystrici. V roku 1989 dosiahol inžinierske vzdelanie na Ekonomickej univerzite na Fakulte ekonomiky služieb a cestovného ruchu. Titul „PhD“ z odboru makroekonómia mu bol udelený v roku 1993 a o štrnásť rokov neskôr získal zatiaľ najvyšší titul doktor vied. V súčasnosti je zamestnaný v Prognostickom ústave SAV na pozícii vedúceho vedeckého pracovníka. Jeho hlavným predmetom výskumu sú poznatková ekonomika, regionálny rozvoj a behaviorálna ekonómia. Počas svojej kariéry vždy významne spolupracoval a riešil projekty so zahraničnými partnermi, ako sú Exeter University, University of Surrey, University of Cologne a Sapporo Gakuin University. Od roku 2004 po súčasnosť pôsobí ako národný expert pre inovačné a vedecko-technické politiky vo viacerých iniciatívach Európskej komisie.

je tvorený cca 100 000 malými a strednými podnikmi v domácom vlastníctve. Obrovská väčšina z nich trpí deficitom finančných i technologických zdrojov. Produktivita práce je v domácich podnikoch 2,3 krát nižšia ako v podnikoch v zahraničnom vlastníctve. Príznačné pre podniky v slovenskom vlastníctve je nízka miera inovatívnosti a nepatrný podiel výskumu a vývoja v celkovej štruktúre nákladov. V roku 2009 nebola ani jedna domáca slovenská firma medzi 1000 najväčšími európskymi firmami z hľadiska výdavkov na vedu a výskum. Kým v západnej Európe podnikovým výdavkom na výskum a vývoj dominovali firmy ako Volkswagen (5,79 mld. eur), Nokia (5,00 mld.), Sanofi-Aventis (4,57 mld.), Siemens (4,28 mld.), Daimler (4,16 mld.), najväčšia slovenská firma podľa výdavkov na vedu a výskum bola spoločnosť US Steel Košice (3,4 mil. milióna eur). V roku 2009 samotný Volkswagen minul 20 x viac, ako boli celkové slovenské výdavky na vedu a výskum a 60 x viac, ako všetky slovenské podnikové výdavky na vedu a výskum spolu. Neexistencia domácej mnohonárodnej

spoločnosti je z hľadiska podnikových výdavkov na vedu a výskum vážny problém, pretože podnikový výskum trpí akútnym nedostatkom peňazí.

Priemerné mesačné mzdové náklady (mzdy + poisťné) činili v roku 2010 v Slovenskej republike ako 1100 eur. Vo vyspelých krajinách západnej Európy to však bolo 4000-5000 eur. Existuje výrazná závislosť medzi nákladmi práce a ochotou a schopnosťou podnikov inovovať a investovať do vedy a výskumu. Krajiny s nízkymi mzdami konkurujú lacnou pracovnou silou. Krajiny s vysokými mzdami musia investovať do inovácií a vedy a výskumu. Konkurencia založená na nízkych cenách vstupov je však časovo obmedzenou príležitosťou, ktorá je navyše potlačená prijatím eura. Nízke mzdy boli jedným z hlavných strojcov slovenského ekonomického zázraku. V roku 1997 boli celkové mesačné náklady práce (mzdy + odvody) na Slovensku 401 eur, jedna sedmina z nákladov v EÚ 15. Boli sme lacnejší aj ako Maďari, Česi a Poliaci. Dnes je situácia iná. Vďaka rastu nominálnych miezd a zavedeniu eura sú slo-

venské náklady práce už len jednou tretinou tých európskych. Sme drahší ako väčšina našich konkurentov, okrem Čechov. Zahraniční investori sa správajú trhovo a odchádzajú do Rumunska, Srbska a Číny. S príchodom eura Slovensko stráca možnosť devalvovať národnú menu a tým postupne stratí konkurenčnú schopnosť v nízkych mzdách. Pre slovenskú ekonomiku je to hrozba i nádej, lebo vyvoláva tlak na zvýšenie kvality a inovatívnosti.

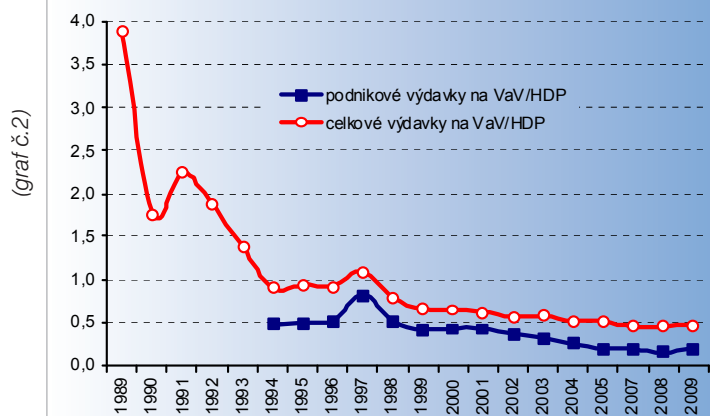
» Čo môžeme urobiť pre vlastnú krajinu

Objektívne existujúce problémy nízkej inovatívnosti nie je možné riešiť ľahko a rýchlo. Nemôžeme napríklad vytvoriť veľkú mnohonárodnú spoločnosť s vysokými výdavkami na vedu a výskum. Takisto nemôžeme nariadiť podnikom, aby miesto nízkych miezd konkurovali špičkovým výskumom a technologicky pokrokovými výrobkami. Existuje však veľa vecí, ktoré urobiť môžeme.

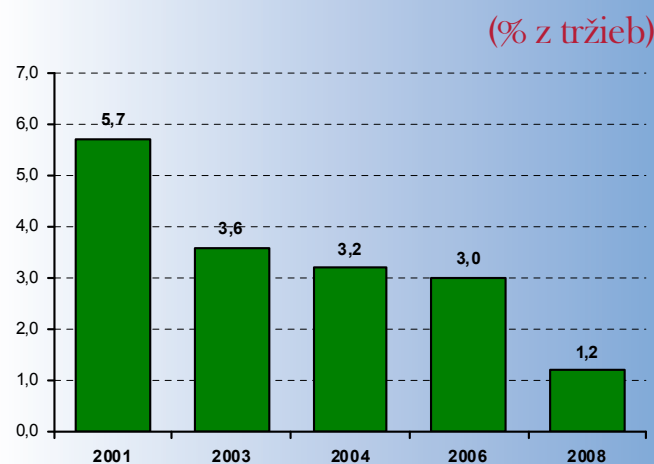
Predovšetkým je nutné stanoviť si, čo vlastne

Pokračovanie na str. 7

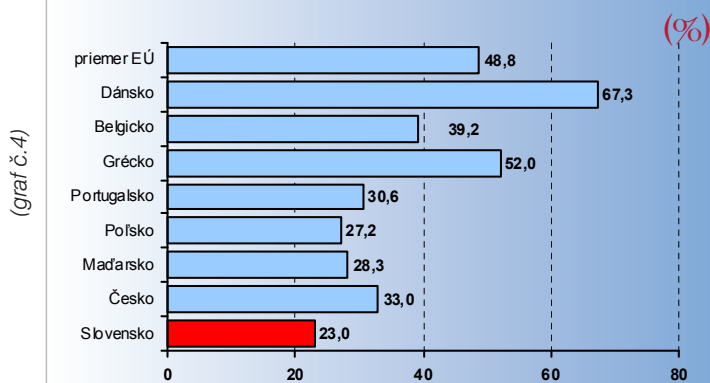
Podiely celkových a podnikových výdavkov na VaV na HDP (%)

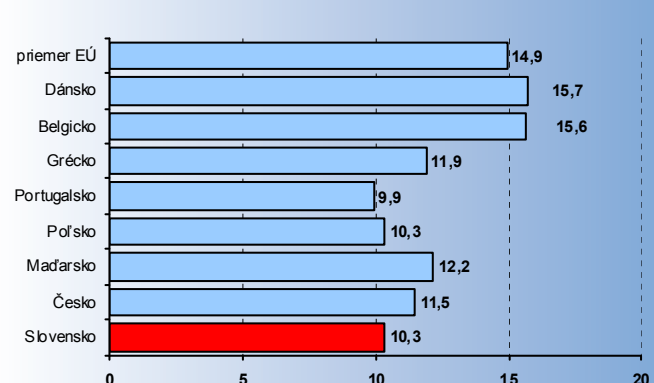
Výdavky na inovácie

Podiel poznatkovo-intenzívnych služieb na celkových exportoch služieb (%)

Podiel poznatkovo-intenzívnych služieb na celkovej zamestnanosti (%)

Slovensko sa pozerá na inovácie zo zlého uhla

ZÁKLADNOU BARIÉROU PRE UPRIAMENIE POZORNOSTI NA REÁLNU PODPORU SLOVENSKEJ VEDY, VÝSKUMU A INOVÁCIÍ AKO CELKU JE MALÉ Povedomie, dôvera a celkový význam takejto iniciatívy. Inak povedané, je dôležité vedieť o výsledkoch a ich uplatnení v praxi, ktoré by tvorili silný argument pre zlepšenie finančnej podpory zo strany podnikateľov a štátu. Tento fakt vnímate ako hybnú silu, ktorá by dokázala presvedčiť širokú verejnosť, ako aj aktérov, ktorí rozhodujú o investíciách do inovácii tým správnym smerom a zvrátili by nelichotivý a nežiaduci stav inovačného pokroku na Slovensku.

Inovácie ako také sú súčasťou nášho života, zasahujú pomaly už do každej činnosti, ktorú vykonávame denne a prinášajú tak nové, budúce príležitosti. Avšak prostriedky, ktoré sa vynakladajú na vzdelávanie, vedomostnú infraštruktúru vedy a výskumu sa znižujú, čo na jednej strane síce pozitívne vplyva na fiškálne výsledky, ale z dlhodobého hľadiska to má negatívny dopad predovšetkým na rast a konkurencieschopnosť ekonomiky. Kľúčom úspechu by bola správna kombinácia podpory v podobe verejných a súkromných zdrojov, sústredených do oblastí vzdelávania, odbornej prípravy a politiky zamestnanosti. Netreba však ani zabudnúť na pomoc malým a stredným podnikom, ktoré sú jedným zo základných nástrojov pre zabezpečenie správneho rozvoja Slovenska.

Skrýty potenciál v inováciách si plne uvedomuje Európska únia, ktorá sa ich snaží podporiť aj v rámci Únie inovácií, ktorá je súčasťou stratégie Európa 2020. V spolupráci s tretimi krajinami sa Európa usiluje sústrediť na výzvy, ako sú zmena klímy, zdravie, energetická a potravínová bezpečnosť, či starnutie populácie.

Aby mohli byť v rámci stratégie Európa 2020 dosiahnuté stanovené ciele, je potrebné zvýšiť investície do výskumu a vývoja na minimálne 3 % HDP. Toto zvýšenie by prinieslo do roku 2025 vytvorenie 3,7 mil. pracovných miest a zároveň tak pomohlo zvýšiť ročný HDP o takmer 800 mld. Eur.

INOVAČNÝ SYSTÉM NA SLOVENSKU

Problém Slovenska spočíva v neexistencii inovačného systému, ktorý by bol komplexný, nízkej úrovni financovania inovácií, len 0,48 % HDP, nestabilite, absencií základných infraštruktúr pre modernú inovačnú politiku, ako i zlom financovaní vedy zo zdrojov iných ako štrukturálnych fondov, ktoré tvoria prevažne hlavný zdroj financovania namiesto zdroja doplnkového. Z hľadiska inovačnej výkonnosti spomedzi členských štátov EÚ sme sa prepadli z 18. miesta až na 23. Miesto, a tak patríme do skupiny dobiehajúcich krajín. Za tento stav sa tiež podpísal nedostatok veľkých podnikov, ktoré by boli ochotné investovať do výskumu,

neefektívna podpora zo strany verejného sektora, ako i veľmi nízka motivácia výskumných pracovníkov.

Napriek tomu, že slovenská ekonomika v súčasnosti zaznamenáva jeden z najvyšších rastov v rámci EÚ, je ne-

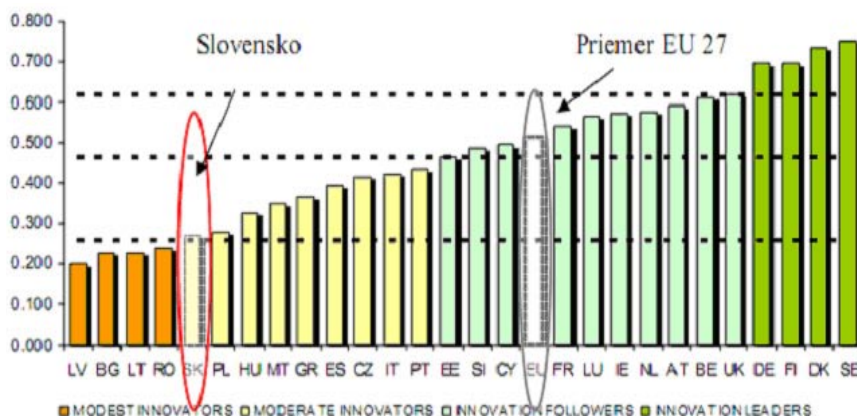
vyhnutné, aby bol rozumne využitý existujúci hospodársky rast a investovať tak do budovania modernej ekonomiky, ktorá je založená predovšetkým na vedomostiach a inováciách. Rovnako je nutné vytvoriť podmienky pre kvalitne vzdelaných ľudí, aby sa z nich mohli stať inovatívni podnikatelia, ktorých nápady budú prinášať do praxe globálne konkurencieschopné firmy. Súčasný stav vedomostnej ekonomiky na Slovensku nie je práve uspokojivý. Zaostávame nielen za najvyspelejšími krajinami EÚ a OECD, ale aj za našimi susednými krajinami. Spomedzi V4 sme krajinou, ktorá nemá ani jednu vysokú školu v hlavných rebríčkoch najlepších svetových univerzít. V rovnaký prst treba zdvihnúť aj pri výške investícií, ktorú vynakladáme na vzdelanie a vedu a výskum, pretože patria k najnižším v OECD, čoho odrazom je aj minimum študentov zo zahraničia a vysoký odliv študentov, ktorý patrí naopak k najvyšším v krajinách OECD. Pod neúspechom modernizovať vedomostnú ekonomiku prispeli aj už existujúce strategické dokumenty, ktoré riešili jednotlivé časti systému samostatne, namiesto snahy prepojenia častí systému. Práve tento problém by mala odstrániť Minerva 2.0, ktorá sa bude snažiť eliminovať nízku kvalitu vzdelávania, nedostatok špičkových ľudí, neefektívne a nedostatočné financovanie výskumu a vývoja či slabé fungovanie vedeckých a vzdelávacích inštitúcií.

PODPORA INOVÁCIÍ Z EURÓPSKEJ ÚNIE

Štrukturálne fondy (ŠF) SR predstavujú prostriedky, prostredníctvom ktorých sa naplňujú ciele regionálnej politiky EÚ pomocou 11 operačných programov (OP). Problémom je náročná a zložitá komunikácia s radiacimi orgánmi jednotlivých OP, spojená so zdlhavým procesom preplácania výdavkov.

Programy medzinárodnej spolupráce, ktoré rovnako ako ŠF pomáhajú naplňovať ciele regionálnej politiky EÚ, avšak ich príprava je oveľa

Inovačná výkonnosť členských krajín EÚ za rok 2010

Zdroj: Európske inovačné hodnotenie EIS 2010

Stav čerpania vybraných operačných programov

Program	Alokácia	Stav čerpania k 31.11.2011	% podiel	Rozdiel
OP VaV	1 209 415 373 €	216 774 762 €	17,92%	992 640 611 €
OP KaHR	777 000 000 €	260 034 927 €	33,47%	516 965 073 €

Zdroj: MF SR, vlastné spracovanie

zložitejšia, vyžadujú predovšetkým veľa času na spoluprácu s partnerskými krajinami.

Finančné prostriedky komunitárnych programov sú určené pre plnenie rôznych politických cieľov v rámci Európskej únie, ktorých priority sa určujú na centrálnej úrovni Európskej komisie. Z pomedzi všetkých možností je príprava týchto projektov časovo najnáročnejšia, nakoľko je nutná spolupráca s partnermi z viacerých krajín. Napriek zložitému procesu má oveľa jednoduchšie pravidlá pri implementácii, ako štrukturálne fondy.

Príklad zo správneho využívania finančných prostriedkov EÚ si môžeme zobrať z krajín ako sú Rakúsko, Dánsko alebo Holandsko, ktoré sa do veľkej miery zapájajú do komunitárnych programov, resp. do 7. Rámcového programu, ktorý je určený na financovanie európskeho výskumu. Miera zapojenia do takýchto programov je v našom prípade veľmi nízka. Nemali by sme sa orientovať na príliš veľa priorít, pretože nemôžeme byť dobrý vo všetkom, a tak je

nevyhnutné sústrediť sa na národnú stratégiu, založenú na niekoľkých bodoch.

Naším vzorom by mohlo byť aj Fínsko, ktoré v minulosti nepatrilo k najbohatším členom EÚ, no napriek zložitému obdobiu sa rozhodlo viac investovať do vzdelávania, vývoja, výskumu a inovácií. Opakom krajín, ktoré sa rozhodli neinvestovať do týchto oblastí, môže byť Grécko či Portugalsko.

Je preto potrebné stotožniť sa s odporúčaniami OECD, a to:

- ▶ Zefektívniť výdavky v oblasti výskumu a vývoja
- ▶ Podporovať inovácie cez financovanie malých inovatívnych firiem (JEREMIE)
- ▶ Podporovať inovácie prostredníctvom znalostnej ekonomiky
- ▶ Posilniť ochranu duševného vlastníctva pre spoločnosti, aby si zabezpečili návratnosť investície do inovácií.

Zuzana Dobrotková

analytická sekcie pre kohéznú politiku

Inovácie a konkurencieschopnosť

Dokončenie zo str. 5

chceme v aplikovanom výskume dosiahnuť. V súčasnosti máme 12 tematických priorít výskumu a vývoja. Na takú malú krajinu je to priveľa. Krajiny s porovnateľnou veľkosťou majú 3 - 4 priority.

1. Je nutné identifikovať kľúčových aktérov rozvoja nových technológií v prioritných odvetviach. Budú to naše malé a stredné podniky, alebo pobočky mnohonárodných spoločností, kooperujúce s našimi univerzitami a výskumnými pracoviskami?
2. Skúsme rozšíriť existujúcu základňu výskumu a vývoja v domácich firmách. Dôležité je, aby sa tieto aktivity ponechali na území SR aj v prípade prevzatia veľkej domácej firmy zahraničným vlastníkom.
3. Podporme systémové inovačné politiky, ktoré vytvárajú a/alebo posilňujú väzby medzi kľúčovými aktérmi národného inovačného systému. Jedná sa najmä o podporu odvetvových a regionálnych klastrov, vytváranie technologických platforiem, vytváranie sietí spolupráce medzi domácimi MSP a verejnými inštitúciami vedy a výskumu.
4. Presaďme pokrokové modely verejného obstarávania. Zavedme ročné a viacročné plány verejného obstarávania, vydávanie

prognóz a štúdií o potrebách špecifických technológií v dlhodobom časovom horizonte a zavádzanie postupov elektronického obstarávania (e-procurement).

5. Zamyslime sa viac na podporu offshoringu výskumu a inovácií na území SR. Nerobme si ilúzie, že mnohonárodné spoločnosti na Slovensko presunú výskumné centrá z materských krajín. Môžu však podporiť inovácie, vedúce ku skvalitneniu komponentov a súčiastok, dodávaných miestnymi dodávateľmi.
6. Podporme reformu systému vysokých škôl a univerzít. Treba sa sústrediť na podporu elitných univerzít, nábor elitného zahraničného personálu a rozvoj celoživotného vzdelávania.

Vstúpili sme do klubu bohatých a istým spôsobom za to aj zaplatíme. Tvrdá mena do desiatich rokov pochová podniky žijúce z nízkej ceny práce. Tieto výroby sa časom presunú tam, kde mzdy zostanú nízke aj vďaka pružnému kurzu. Pre Slovensko bude jedinou možnou cestou prežitia omnoho viac investovať do podnikových inovácií a výskumu. Dobrým príkladom môže byť Fínsko, zlým Grécko a Portugalsko.

Vladimír Baláz

Prognostický ústav SAV

UDALOSTI MESIACA

■ **3. 11. 2011** Štátny rozpočet má väčšie problémy, ako sa predpokladalo. Bude mu chýbať takmer pol miliardy eur. Ešte nedávno minister financií hľadal spôsob, ako nájsť 250 miliónov eur. Odhady hovoria o ešte pomalšom roku a v budúročnom rozpočte bude chýbať ďalších 450 miliónov eur.

■ **4. 11. 2011** Územné samosprávy si vydýchli. Minister financií SR obciam, mestám a vyšším územným celkom ustúpil od zmeny systému fiškálnej decentralizácie, aby podporili ústavný zákon o rozpočtovej zodpovednosti. Z tohto titulu by mali príjmy samosprávy v budúcom roku vzrásť o 60 miliónov eur. Obce, mestá a vyššie územné celky budú rovnako ako tento rok financované z podielu dane z príjmov fyzických osôb, podiel dane však ministerstvo zmení.

■ **7. 11. 2011** Pre nedostatky v čerpaní eurofondov môže štát prísť o peniaze. Európska komisia vznesla výhrady k realizácii piatich z jedenástich operačných programov na základe výsledkov auditov, uskutočnených v minulom období. Podľa vyjadrení Stáleho zastupenia SR pri Európskej únii pre závažné nedostatky Brusel už rozhodol pozastaviť priebežné platby v prípade operačných programov Životné prostredie a Informatizácia spoločnosti.

■ **15. 11. 2011** Slovenské dlhopisy ostali bez povšimnutia. Štátu sa totiž nepodarilo predať plánovaný predaj slovenských dlhopisov. Hlavný dôvod sa pripisuje dlhovej kríze, ale aj politickej nestabilite. Štátnu Agentúru pre riadenie dlhu a likvidity, ktorá dlhopisy predávala, bola mierne prekvapená. Investori chceli kúpiť len desatinu z toho, čo Slovensko plánovalo predať. Štátna agentúra preto aukciu nakoniec zrušila. Odborníci sa zhodli, že je za tým najmä aktuálna problémová situácia v eurozóne.

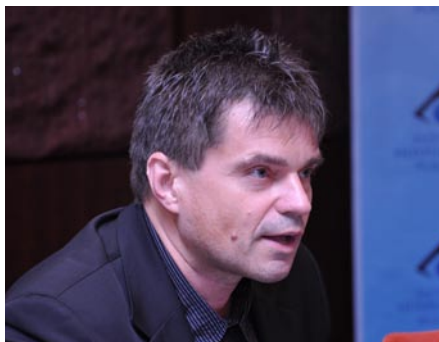
■ **21. 11. 2011** Brusel ponúka plán na záchranu eura, avšak bude žiadať od dlžníkov aj obmedzenie ich suverenity. Podľa slov predsedu Európskej komisie José Manuel Barrosa bude potrebná ešte väčšia angažovanosť všetkých členských krajín, aby spoločným úsilím obnovili dôveru na finančných trhoch a tak zabránili blížiacemu sa kolapsu celej Eurozóny. Konkrétne opatrenia by sa mali týkať nových prísnejších pravidiel v prípade získania pôžičky z Eurovalu, čo by napríklad znamenalo, že by Brusel mohol zasahovať do vnútroštátnych rozpočtov.

Spájame vysoké školy s trhom práce

ODBORNÁ DISKUSIA, ORGANIZOVANÁ INŠTITÚTOM HOSPODÁRSKEJ POLITIKY, KTORÁ SA KONALA 25. OKTÓBRA ZA OKRÚHLYM STOLOM, SA MÔŽE POVAŽOVAŤ ZA PRVÝ DÔLEŽITÝ KROK NA CESTE K LEPŠIEMU ZOSÚLADENIU PONUKY VYSOKÝCH ŠKÔL S DOPYTOM ZAMESTNÁVATEĽOV. VZHĽADOM NA MEDZIREZORTNÝ CHARAKTER PROBLEMATIKY UPLATNITEĽNOSTI ABSOLVENTOV BOLA DISKUSIA VÝNIMOČNOU PRÍLEŽITOSŤOU NA POROVNANIE NÁZOROV ZÁSTUPCOV VŠETKÝCH ÚČASTNÍKOV TRHU VZDELÁVANIA A PRÁCE – MINISTERSTVA ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR; MINISTERSTVA PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SR; REKTOROV A DEKANOV VYSOKÝCH ŠKÔL; ZAMESTNÁVATEĽSKÝCH ZVÄZOV; ZAMESTNÁVATEĽOV A PERSONÁLNYCH SPOLOČNOSTÍ; ANALYTIKOV Z TRETIEHO SEKTORA, AKO AJ ŠTUDENTOV VYSOKÝCH ŠKÔL.

Riaditeľ Inštitútu hospodárskej politiky, František Palko, skonštatoval, že dnes už nestačí len hovoriť o tom, že potrebujeme mať vzdelaných a kvalifikovaných ľudí, ale je potrebné konať, a to tak, aby absolventi, ktorí opúšťajú brány vysokých škôl, boli pre prax prínosom už po nástupe do prvého zamestnania.

Generálny riaditeľ sekcie vysokých škôl Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, Peter Plavčan, nepovažuje uplatniteľnosť absolventov vysokých škôl v praxi za problematiku, avšak potvrdil potrebu lepšie túto problematiku monitorovať.

Rektor Ekonomickej univerzity v Bratislave, Rudolf Sívák, súhlasil s tým, že výchova dobre uplatniteľných absolventov je poslaním vysokej školy. Upozornil, že zlyhávajúce naplnenie tohto poslania znamená zároveň neefektívnu alokáciu prostriedkov štátu do verejného vysokého školstva.

Dekan Strojnickej fakulty STU v Bratislave, Ľubomír Šooš, poukázal na nesprávne nastavenie mechanizmu na prerozdelenie finančných prostriedkov, a s tým súvisiacu deformáciu motívácií vysokých škôl.

Dekan fakulty managementu Univerzity Komenského v Bratislave, Jozef Komorník, obhájil kvalitu absolventov s ekonomickým a manažérskym zameraním, ktorí sú v praxi veľmi dobre uplatnení a zastávajú významné posty.

Generálny riaditeľ Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR), Ivan Juráš, skonštatoval, že toto stretnutie a diskusiu považuje za odrazový mostík pre naštartovanie odbornej diskusie na tému uplatniteľnosti absolventov. Poukázal na potrebu rozšíriť diskutovanú problematiku až na úroveň stredných a základných škôl, kde sa formujú základy budúceho kariérneho smerovania študenta.

Prezident Republikovej únie zamestnávateľov, Marián Jusko, potvrdil akútny nedostatok technicky zdatných uchádzačov o zamestnanie, a to nielen na úrovni absolventov vysokých, ale aj stredných škôl. Obáva sa, že v dohľadnej dobe nedôjde v tejto oblasti k výraznej zmene, a to najmä kvôli nedostatočnej finančnej podpore a technickému vybaveniu vysokých škôl.

Generálny riaditeľ PosAm s.r.o., Marián Marek, poukázal na obmedzenosť zdrojov v rezorte školstva a potrebu spraviť strategickú voľbu medzi kvantitou a kvalitou.

**INŠTITÚT HOSPODÁRSKEJ
POLITIKY, N.O., VENTÚRSKA 3,
811 01 BRATISLAVA,
SLOVENSKÁ REPUBLIKA.
RIADITEĽ: FRANTIŠEK PALKO.
EDITOR: ĽUBOMÍR NEBESKÝ.
KONTAKT: WWW.IHP.SK**